

Inhoud

7 Kaarten & plattegronden
9 Woord vooraf

1 11 **Het zonnige zuiden**
12 Landschapsoverzicht
13 Beschermde natuur
16 El Andaluz: de Andalusiër
20 Religie, fiestas en ferias
22 Andalusië culinair

2 27 **Geschiedenis in vogelvlucht**
28 Tartessos en de antieken
30 Moors Spanje
35 Reconquista
37 De Gouden Eeuw
38 Roerige tijden
39 De Spaanse burgeroorlog
42 Moderne tijden
43 Crisis

3 45 **Europa's oriënt**
46 Moorse kunst
49 Post-Moorse architectuur
54 Beeldende kunst
55 Literatuur
57 Flamenco

4 61 **Sevilla**
62 Sevilla stad, Sevilla provincie
64 Van Hispalis tot Sevilla
67 Real Alcázar
70 Barrio Santa Cruz
70 Kathedraal en Giralda
75 Langs de Río Guadalquivir
78 Over de rivier
79 Parque María Luisa
83 Museo de Bellas Artes
84 Casa de Pilatos
85 De Romeinse stad Itálica
86 Langs de route naar Sevilla

5 95 **Costa de la Luz**
96 Oriëntatie
96 Zuidelijke Costa de la Luz
106 Cádiz
111 Parque Nacional Coto de Doñana
115 Jerez de la Frontera
125 Arcos de la Frontera
126 Huelva en de noordelijke Costa de la Luz

6 135 **Van de Costa del Sol tot de Costa de Almería**
136 Málaga
147 De westelijke Costa del Sol: Málaga–Gibraltar
152 Gibraltar
154 De oostelijke Costa del Sol: La Axarquía
156 Costa Tropical
159 Ronda
164 Beschermde natuurgebieden
166 Antequera
170 Costa de Almería

7 179 **Córdoba en Jaén**
180 Córdoba's geschiedenis
182 La Mezquita
185 Rond de rivier
187 Judería

188 Stad van de patio's
191 Musea
193 Medina Azáhara
195 Úbeda en Baeza
200 Parque Natural de Cazorla y Segura
203 Jaén

8 **209 Granada**
210 Historisch overzicht
211 Oriëntatie
213 Alhambra
220 Centrum
229 Sierra Nevada
230 Las Alpujarras
234 Guadix
234 Alhama de Granada

i **238 Algemene informatie**

r **250 Register**

Woord vooraf

Wat stel je je voor bij Andalusië? In eerste instantie warmte, de zon op je huid, je voeten in warm zand. En natuurlijk flamenco en tapas. Muziek, dans, eten, het is in Andalusië niet iets voor speciale gelegenheden. Het hoort min of meer bij het dagelijkse leven. Van dit savoir-vivre ervaar je niets in de toeristenwereld aan het strand. Boek een rondreis of een flydrive, huur een auto ter plaatse en trek het binnenland in.
Allereerst is er de Andalusische hoofdstad Sevilla, beslist een van de leukste Spaanse steden. Wandel door sfeervolle oude wijken, geniet op een terrasje of in een van de tapasbars. Bezichtig de grandioze monumenten die de stad te danken heeft aan haar centrale rol in de Spaanse Gouden Eeuw. Eeuwenlang had Andalusië een oriëntaals karakter, was het een rijk bestuurd door sultans en kaliefen. De hoofdstad was Córdoba. Wat betreft omvang en betekenis is Córdoba inmiddels voorbijgestreefd door andere steden in Andalusië, maar onovertroffen is zijn voormalige grote moskee, de Mezquita midden in de leuke binnenstad. Uit de oriëntaalse tijd dateert ook het Alhambra, een sprookjespaleis uit Duizend-en-een-nacht in Granada. Een mooie stad die wat sfeer betreft kan concurreren met Sevilla. Naast het bijna verplichte Andalusische trio Sevilla, Córdoba en Granada, zijn er diverse *pueblos blancos*, witte bergdorpjes. De mooiste, de ansichtkaartenplaatsjes, concentreren zich in het gebergte achter de kust. Cultuur en kunst van Andalusië gaan niet gauw vervelen, maar ook natuurliefhebbers komen zeker niet tekort. Topattracties zijn de Sierra Nevada, Spanjes hoogste bergen, gevolgd door Coto de Doñana met zijn duinen en lagunes. Verder ligt een aantal beschermde natuurgebieden in het kustgebergte, heerlijk om te wandelen.
Deze reisgids helpt je met uitgebreide informatie, stadsplattegronden en achtergrondverhalen Andalusië te ontdekken.

Feliz viaje – goede reis!

Linda O'Bryan en Hans Zaglitsch



Costa de la Luz

Costa de la Luz, de kust van het licht. En inderdaad, er zijn prachtige luchten dankzij de wind van de Atlantische Oceaan die de hemel schoon veegt. Maar je vindt hier ook paradijselijke zandstranden, lang en leeg genoeg om fantastische strandwandelingen te maken. Het massatoerisme heeft de Costa de la Luz nog niet bereikt, zo ongerept en authentiek moet de Costa del Sol er decennia geleden ook hebben uitgezien. Vissersdorpjes met viskotters in de haven, visnetten op de kade, vis op de markt en in de restaurants, mooie witte dorpen. De bevolking heeft hier geleerd van de architectonische fouten aan de Costa del Sol: de hotels, appartementen en vakantiehuizen worden zoveel mogelijk aangepast aan het fantastische landschap van duinen en naaldbossen, kliffen en baaien, en kilometerslange, brede zandstranden.

< Schitterende baaien vlak bij Conil de la Frontera.

ORIËNTATIE

De Costa de la Luz strekt zich uit van Tarifa, op het zuidelijkste puntje van het Iberisch Schiereiland tot aan de Portugese grens in het westen. Je kunt de kust verdelen in een zuidelijk deel, in de provincie Cádiz, en noordelijk deel, in de provincie Huelva. De ligging aan de Atlantische Oceaan is van groot belang geweest voor de ontwikkeling van handel en industrie in de kuststreek. Columbus begon zijn reizen naar de Nieuwe Wereld aan deze kust en hier mondt de Guadalquivir in zee. De rivier was de toegangspoort tot de haven van Sevilla en is tevens de levensader van het grootste beschermde moerasgebied van Europa: het Parque Nacional Coto de Doñana. Het park is een pleisterplaats op de vliegroutes van tal van trekvogels. Ten zuiden van het natuurpark ligt de havenstad Cádiz en in het achterland de bezienswaardige stad van de sherry: Jerez de la Frontera.

Frontera staat voor grens en herinnert aan de vroegere betekenis van deze regio als grensgebied tussen het islamitische koninkrijk Granada en het katholieke rijk van Castilië. De provincie Cádiz was tijdens de laatste twee eeuwen van Moorse overheersing het toneel van oorlogen. Menigmaal vielen de grensplaatsen van Moorse in christelijke handen en andersom. De toevoeging La Frontera kom je veel tegen: Chiclana de la Frontera en Conil de la Frontera aan de kust, Arcos de la Frontera, Jimena de la Frontera, Vejer de la Frontera en andere plaatsen in het binnenland. Het zijn stuk voor stuk bezienswaardige pueblos blancos met een Moors stratenpatroon, Moorse architectuur en doorgaans een vesting. Je kunt ze tijdens een wittedorpenroute bezichtigen (zie kader p. 120).

Het achterland van de Costa de la Luz is ook het land van grote *haciendas* (landerijen), van koeien, *vaqueros* (Spaanse cowboys), stieren en paarden. De beste stieren voor de gevechten in de Spaanse arena's komen hier vandaan en natuurlijk het Andalusische paard. De paardendressuur heeft hier traditie en trekt jaarlijks duizenden toeristen naar de eeuwenoude, elegante Spaanse rijschool in Jerez.

ZUIDELIJKE COSTA DE LA LUZ

De toeristische ontwikkeling van de Costa de la Luz kwam al eind 19de eeuw op gang; niet langs de hele kust maar vooral in de dichtst bewoonde streek bij de rivier de Guadalquivir: het kustgebied in de sherrydriehoek, tussen El Puerto de Santa María en Sanlúcar de Barrameda. Zandstranden, wijngaarden met sherrydruiven, interessante stadjes en het Parque Nacional Coto de Doñana vormen hier een aantrekkelijke combinatie die je een afwisselende vakantie garandeert. Inmiddels heeft de kust in de sherrydriehoek sterke concurrentie gekregen van het gebied ten zuiden van Cádiz.



Creatief met kurk.

KURK

Oorspronkelijk was een groot deel van het Iberisch Schiereiland bedekt met steeneiken, bomen die goed bestand zijn tegen droogte. Ze komen nu nog maar weinig voor. Ook de verwante kurkeik is op zijn retour. De kurkeik stelt meer eisen aan het klimaat en was daarom al minder verbreid dan de steeneik. Maar in de provincie Cádiz, vooral in het bergachtige natuurgebied Los Alcornocales (de kurkbossen) ongeveer tussen Tarifa en Arcos de la Frontera, liggen nog *montadas*: kurkeikplantages.

De schors van de kurkeiken wordt gebruikt om kurken te fabriceren, voor de flessen wijn, sherry en olijfolie die Andalusië traditioneel in grote hoeveelheden produceert. De fabricatie van kurk is intensief werk, dat weinig oplevert en met de stijgende welvaart aan het verdwijnen is. Maar je ziet ze nog wel langs de kant van de weg of tijdens een wandeling, de geschilde bomen. Op het eerste gezicht zien ze er een beetje vreemd uit, een beetje komisch ook wel: halfnaakte bomen met een gladde, roodbruine stam die contrasteert met de grijze schors die op de takken is achtergelaten. Als de schors verwijderd of liever gezegd de kurk geoogst is, doet de kurkeik denken aan een wezen in een sprookjesfilm met een rode broek en een grijze trui aan, zijn takken als vertwijfelde armen in de lucht. De kurkoogst gebeurt in het najaar, maar de bomen met hun zachte, grauwe, verende schors zijn ook de rest van het jaar herkenbaar. Als je de bomen ziet, stop dan eens en bekijk en betast het 'levende' kurk. Zolang je de boom niet beschadigt en de kurkoogst dus niet benadeelt, is dat geen bezwaar.



Cádiz

CÁDIZ

De Costa de la Luz ligt voor een groot deel in de provincie Cádiz. Haar gelijknamige hoofdstad is een leuke plaats met een gezellig historisch centrum en is zeker een bezoek waard. Cádiz is de oudste stad op het Europese continent.

Geschiedenis

Cádiz ligt strategisch op een schiereiland, een sleutelpositie tussen de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee. Rond 1100 v.Chr. stichtten de Feniciërs hier de handelspost Gadir, genoemd naar de zoon van Neptunus. Het belangrijkste handelsproduct was tin, gewonnen in de Sierra Morena ten noorden van Sevilla. Onder de Romeinen kreeg de stad de naam Urbs Julia Augusta Gaditana en waren zout, wijn, koper en zilver de voornaamste producten die werden verscheept. De havenstad kreeg toen ook de reputatie 'stad van de dansende meisjes'. Het verhaal gaat dat in die tijd in Cádiz meisjes werden verhuurd om te dansen op Romeinse feesten. De meisjes,



Blik op het centrum van Cádiz.

waarschijnlijk uit Syrië afkomstig en als slavin in Cádiz verkocht, dansten een soort buikdans die werd begeleid door erotische liederen en *castañetas* (castagnetten). Deze buikdans wordt als de voorloper van de flamencodansen beschouwd.

Na de Romeinse periode, tijdens de Visigotische en Moorse tijd, verloor Cádiz aan betekenis. Pas in de 17de eeuw kreeg de stad haar positie als vooraanstaande havenstad terug. Door de ontdekking van Amerika kwam een nieuwe handel op gang, van onder andere goud en zilver, waar Cádiz van profiteerde. De herwonnen positie werd in 1717 bekroond met de verhuizing van het Amerikaanse handelsgebouw van Sevilla naar Cádiz. De rivierhaven van Sevilla raakte haar positie namelijk geleidelijk kwijt vanwege het dichtslibben van de rivier de Guadalquivir. Cádiz met zijn rijke handel uit de Nieuwe Wereld vormde een aantrekkelijk slachtoffer voor piraten en concurrerende zeemachten, zoals de Hollanders en de Engelsen. In 1596 werd de stad bijna volledig vernield door de Engelse graaf van Essex. Als reactie daarop werd in de 17de en 18de eeuw het schiereiland veranderd in een onneembare vesting. In 1810, toen de Fransen grote delen van Spanje bezetten, trok het Spaanse parlement zich terug in Cádiz. In dit laatste stukje vrij Spanje werd twee jaar later de eerste liberale grondwet getekend.

Cádiz heeft de viering van 200 jaar Spaanse grondwet in 2012 aangegrepen om de monumentale binnenstad grondig te renoveren en te restaureren. De binnenstad heeft weer een bepaalde glans en grandeur en lokt daarmee